

Redaktionelt

Folkeskoleloven i 1975 var ikke det ideelle resultat, men et fornuftigt kompromis, der trænger til revision. Synspunktet udtrykkes af fhv. undervisningsminister *Tove Nielsen* i samtale med *Ellen Nørgaard* – i årbogens serie af minister-samtaler.

Vi er midt i en stime af jubilæer. Den slags hidkalder en folkelig opmærksomhed, som vi har set det med Christian 4., landboreformerne og den franske revolution. Fortiden skal være med til at gøre nutiden festlig, men ikke kun det.

Rigtigt interessant bliver et jubilæum først, når det giver anledning til ny viden og ny oplysning om forløb, årsager og virkninger. Hvorfor gik det sådan? Det spørgsmål kredser vi om i en del af denne årbog.

Vi lægger ud med *Bernhard Severin Ingemann*, der som bekendt blev født for 200 år siden. Han var og er vel endnu folkekær ikke alene som digter, men også som forfatter af historiske romaner, der har skabt vore forestillinger, i hvert fald nogle af dem, om Erik Klipping, Erik Menved og Valdemarerne. Eller er det kun Otto Baches maleri, vi ser for os, når Finderup lade og de fredløse bringes på bane? Marsk Stig har ikke levet forgæves i folkeskolens historieundervisning. Fhv. folketingsmand og højskoleforstander *Poul Dam* har fulgt Ingemann og hans brugere i spillerummet mellem digtning og sandhed.

I år er det 450 år siden, vi fik det første tilløb til en dansk skolelov. Den var en del af reformationens kirkelov, Kirkeordinansen, som i 1539 forelå på dansk (på latin to år tidligere). Bønderbørn skulle oplyses i den kristne børnelærdom, dvs. Luthers Katekismus, men de skulle ikke gå i skole. I byerne kunne myndighederne sørge for danske skoler, men her var hovedsagen latinskolerne, én i hver købstad. Det er stadig et kors for tanken, at reformationens budskab om den enkeltes umiddelbare forbindelse med Gud og om en kristen forkyndelse på modersmålet dog satte sig spor i en latinskole, hvor det blev forbudt at tale dansk. Jubilæet bør kunne fremkalde en artikel derom – den venter vi på.

For 250 år siden fik vi både en latinskolelov, der indskrænkede disse skolers antal fra næsten 60 til 20, og en lov om en skole for alle børn på

landet, både drenge og piger, i Danmark-Norge. Helt vellykket blev den måske ikke i Danmark, vist nok især fordi godsejerne fra 1740 fik for stor indflydelse på skolernes antal og økonomi. Men loven var et fremskridt. Den hang sammen med børnenes forberedelse til den konfirmation, der var blevet forordnet tre år tidligere. Udgangspunktet var en pietisme, som tog både evangeliet og tilværelsen alvorligt: de åndelige og religiøse opgaver var uadskillelige fra de praktiske og humanitære. Pietisterne havde måske ikke noget alment gyldigt svar, men de opstillede spørgsmålet: hvordan opdrage børn til gode mennesker? Vi er vist nok ikke helt færdige med det spørgsmål endnu. Det har siden givet anledning til tanker og studier. Derom vidner lektor *Ingrid Markussens* bog *Visdommens Lænker* (1988) og hendes artikel i årbogen her. Der er heri et jubilæumsperspektiv, som dækker både 1739 og 1814. Om denne udvikling kan også hentes oplysninger i en artikel, der trækker linier i dansk tradition for pædagogisk videnskab. Den er skrevet af universitetslektor, dr. phil *Thyge Winther-Jensen* fra Pædagogisk Institut ved Københavns Universitet – nybagt doktor fra Oslo Universitet.

Endelig har vi det mindre runde jubilæum, de 175 år med Frederik 6.'s anordninger af 29. juli 1814. Nu skulle det altså være alvor, og så blev folkeskolen født. Jubilæet fejres med ministerielle initiativer, bl.a. den plakat, der er udformet af lektor *Harry Haue* og pryder omslaget af denne årbog. Ministeriet står også for udgivelsen af en sangbog. Institut for dansk skolehistorie har produceret en lille, letlæst bog om folkeskolen gennem de 175 år eller rettere om emner inden for den. »Et folk kom i skole« hedder bogen, og den udgives af Danmarks Lærerhøjskole og Undervisningsministeriet. Den må godt læses som et forsøg på at afklare, hvad der har været og er vigtigt i skolen.

Der skal også være noget at jubilere for om 25 år, bl.a. et forskningscenter på småbørnsområdet. Et sådant er i år blevet indviet på Danmarks Lærerhøjskole efter mange års forberedelser. Ved indvielsen holdt en af initiativtagerne, undervisningsinspektør *Agnete Engberg*, en forelæsning om det forløb, der har muliggjort dette nye center. Redaktionen har fundet, at denne redegørelse også skolehistorisk er et vigtigt dokument.

Men det er ikke jubilæer altsammen. Skolens og undervisningens historie som et emne i skolens undervisning? Det er forsøgt flere steder i de senere år. Bl.a. af lektor *Harry Haue*, der her videregiver sine erfaringer og forslag i konkret form.

En af dansk skolevæsens pionerer i dette århundrede var filosofen *C. N.*

Starcke, der oprettede Det danske Selskabs skole i 1899 for at praktisere sine ideer. Om dette initiativ og forløb skriver lektor *Grå Borup-Nielsen*, Kbh. Universitets institut for engelsk – der er Starckes barnebarn. Samtidig viser hun materialer fra skolens undervisning.

Vibeke Stybe, der er bibliotekar og leder af afdelingen for børnelitteratur på Danmarks pædagogiske Bibliotek, har skrevet om *Ingrid Jespersen* – ikke som grundlægger og leder af den kendte københavnske skole, men som forfatter. Det har givet ny viden om dunkle punkter i livsforløbet.

Det tilkommer sædvanligvis ikke en redaktion at fremhæve enkelte af de bøger, der anmeldes, men vi gør undtagelsen. *Harald Torpe* udgav i 1988 bogen »Aldrig løses mand af lære«, der skildrer Lærerhøjskolens nyere historie. Den fortjener opmærksomhed, og vi har derfor givet den en dobbeltanmeldelse – sådan at dens indhold anskues både fra DLH, af administrator *Erik Jensen* tæt på de mange beslutninger, og udefra, set med skolepsykologen *Mogens Hansens* øjne. Vigtigt for DLH var, ifølge Torpe, spørgsmålet om en »syntese« mellem fag, pædagogik og psykologi.

Det er fortsat et centralt emne.

Til sidst vil vi gerne fortælle, at Norge i år har fejret sit 250 års jubilæum for almueskolen af 1739. Det er gjort med manér og opfindsomhed, bl.a. i en flot udgave af vor søster-årbog, »Skolen 1989«. Vi har også en søster i Sverige, *Utbildningshistoria*, – en videreførelse af de traditionsrige *Årsböcker* i svensk undervisningshistorie. »Utbildningshistoria 1989« er tilegnet den kendte, nu afgangede uddannelseshistoriker, professor Gunnar Richardson.

Harry Haue

Vagn Skovgaard-Petersen

Et glimt fra årsmødet i Selskabet for Dansk Skolehistorie 29. oktober 1988 på Pederstrup på Lolland.